

అవతారిక

ఇయ్యది రచించినది వినుకొండ వాస్తవ్యులును నా
 పితరండ్రయు దత్తుశంకరయునగు (కీర్తిశేషాలగు) ముద్దులప
 ల్లి పెంకటచుబ్బయ్యగారు. వీరు సంస్కృతాంధ్రములయం
 దు పాఠశాలయు సంపాదించి తెనుగున నిరాఘటమగు కవి
 త్వా రచనసేయుచు రాజకీయోద్యోగమున (రిజిస్ట్రేషన్ క్ల
 ర్కు) గానుండి 1886 నా వ్యయ సం॥ ఆశ్వయుజ శుకన
 మృతినొందరి. వీరు పార్థివసం॥న “కుంకలగుంట” వాస్తవ్య
 యును ఆరెవల్లి అగ్రహారీకులును దాన చలవతియని ప్రిసి
 డ్డిగాంచిన శ్రీ భాస్కరుని చలవతిరాయనింగారి ప్రోత్సాహ
 మున శ్రీ కృష్ణలీలాస నాటకమును (పారిజాతీకథ) గేయ
 ప్రబంధమును రచించిరి. పితవ వినుకొండ కాపురముల
 గు శ్రీ భువిశ్వేశ్వర సుబ్రహ్మణ్యముగారి ప్రోత్సాహమువై
 న జువేలీపాశ్యాన నాటకమును రచించిరి. రెండవది
 పూర్తికాక మునుపే స్వర్గస్తులెరి. ఇవిగాక శిష్యుచాటు

ధారలు వ్యాపియుండిరి. ఈవీరాంజనేయ తారానలిస్తా
 త్రమును వినుకొండలో చామెర్ల నారాయణస్వామినాయు
 డుగారను నొకరిప్రేరేపణవై వ్రాసినట్లు గుఱిచి వర
 వద్యమువలన తెలియుచున్నది ఈనాయుడు గారు వైద్యము
 నందు ప్యవీణులులై కొంతకాలము రాజకీయోద్యోగము
 ననుండి విదవ స్వగృహముననుండి వైద్యము చేయుచు దేవి
 బ్రాహ్మణ భక్తి విశ్వాసములుకలగి పరోపకార బుద్ధిచే
 స్వంతమున వైద్యశాల నేర్పగచి విస్తరించి ధనాపేక్షలేక
 పార మాధికముగ వైద్యము సేయుచుండిరి. బీదలగు
 వారికి తమ స్థానములందు పనతి యేర్పరిచి గ్రామమన
 పథ్యపానములకు సౌకర్యమును తిదుర్పుచు దీర్ఘరోగపీడితు
 లను సైతము ఆరోగ్యులను చేసి పంపుచుండిరి. వీరిమహోప
 కారము వేనోళ్ళబాగడదగినదై సుప్రసిద్ధముగనుండెను. వీరి
 కొక వీరాంజనేయవిగ్రహము దొరకగా నొక ఆలయముని

ర్నించి పృథివ్యగావించి నిత్యనై వేద్యములుజరిగింపుచుకొం
 తకామున కందుననే శ్రీవీరరాఘవస్వామిని ప్రతిష్ఠించిరి
 ఇట్లుండవీరు కీర్తిశేషులుకాగానే వీరిపుత్రులంతటి సమర్థు
 లుకాకపోవుటచే వీరిధర్మములంతరువులైనవి. పీరివృత్తాం
 తము లాద్యంతము కన్నవారికేకాక విన్నవారికి సైతము
 విచారము కలుగకమానదు వీరొకనాడు ప్రస్తావనశము
 న మాపినరిండిగారిని వారుప్రతిష్ఠించిన వీరాంజ నయాం
 కితముగ నొకస్తోత్రమువ్రాయుడన నిదివ్యాసిరి ఇందేదేని
 దోషములుంకిన మన్నింపబడువరులు ప్రార్థితులు.

ఇట్లువిధేయుడు

మద్దులపల్లి గుర్రుబ్రహ్మ శర్మ

శ్రీరస్తు.

శ్రీ వీరాంజనేయ తారావళి స్తోత్రము.

సీ॥ శ్రీకృగుణవారిధ చింసద్యశోరుంధ్ర చరణావతశరణ్య
హరివరేణ్య । అద్యాత్మవిద్యా విహంగసుశీఘ్ర విష్ణుశివా
త్మక విశ్వవాష । నిజతేంద్రియమేరు నిభగాతసుమనఃప్ర
నరమునిస్తుతిపాత్ర వాయుపుత్ర । మండస్నితముఖార వింద
మహాపాప వివివవిస్ఫురదుగువీతిహార । వావనచరిత్రమొ
క్కెద భక్తివెలయ । గృహనుమదభేష్టమొనగుమో లిపనతే
జ శ్రుతమహింధపురీవాస సుషమవేష । నీరహనుమంత బ
లవంత విజయవంత ॥ ౧

సీ॥ పద్మగర్భముకుంద భవగజాస్యకుమార హరిదత్వనూఖ
దేవ తాళికెఱిగి । వ్యాసనాకజమాని వగులకున్వృణమల్లి
కాళిదాసాదిస్కృపులబొగడి । గుగుతరభక్తి మధుగునకం
జలితేసి ప్రాజ్ఞాధికులనెల్ల । బస్తుతించి భవవంఘ్రులకు మొ

క్కియవనిబకాశింప తానకఘనచరిత్రంబుల్లెఱ్ఱి భానుర
ముగరచియింజెడ నీచివడ్య తాఁహరిముగొనుము పూదం
డగాగ || శ్లో|| ౨

సీ॥ నినునదాహృత్కంజ ముననిల్పడరమాసె యున్నతచరి
తె పాలనుడగాన నవరాశములన్లె నరన్మిత్రునియెఱ్ఱి
తనయులజనకులు దగినరీతి తల్లిదండ్రుగియునునున్న నొబ
నానీవె మాదృశులగుదీన మానవులకు అనిచరణవాజి
వమేగతినిగం తరమనినమ్మితి స్థైర్యుర్యుని బామహ్య
కృత రఘురామకార్య సమయమిదిగాన సంపూర్ణ పడయ
హృదయ || శ్లో|| ౩

సీ॥ నీవిక్రమమువిన్న నీరుగాదెసమస్త రుక్మమూలంబెల్ల
రూఢిగాను నీఘనరూపంబు నెమ్మదిలోనిల్పి బై శాచబా
ధలు బాపిపోవె నీవదాబ్జధ్యాన నియమదంభాళిచే గూల
దెఘోరాఘ కుధరచయము నీపూజనమునదా నిర్మలము

తీసల్ప చిరవిభూతిస్సార్తి జెందుటరుదె। గానభవదీయప
రిచరు గాగనిపుడు । నన్నుదయతోడబ్రోవు వానిగులీ
న ॥శ్లో॥ ౪

సీ॥ భాల్లంబుననవిభా నసుబ్బక్తికబలింని శ్లోనీకునతేజమ
శ్లోశంబు॥ హనువుచేచద్రాబు నడచిననీశకిని పటుత్వము
నకిల మననగలదె। యిచ్చకై నరభాటి మరెనెనీమహా
గంభీరతకునిను గలకయెందు, వనుకాళంబుల నాల్లాప
। గమునవ్రాల్చి నెలసినస్త్రీధైర్య మలఘునరియ! దేవయు
ష్మశ్రీతాపాదదవ్యకఫల నెఱుగ నేచుక నెననుబోటి చిటు
తవాను ॥శ్లో॥ ౫

సీ॥ శ్రీమణానంబుకిల్కగ నన్నుగనిజగి త్రొణంబనయ
స్స దఘవిరాజి సమయించిభూవర సభలపూజ్యనిజేసి క
మనియ్యవటసిరా ఘటచాటు! ధారావిరచనన్వితంబ్రత
గలిగించి సకలాధములనిచ్చి సుకవివిబుధ । జనవిధేయుని

గాగ నొనరించిమన్నించి పోషించినాడవు పుణ్యచరిత్ర! భ
యమునాకేల తావకభజనచుపాపా! సంతతానంద సుఖ
ములొసంగుచుండ || శ్లోకం || ౬

సీ! వెలకితీజగతి నీవేకాని నియబోలు కరుణామృతాబ్ధి నె
వ్వోనిగాన! గావుననీపాద కంజమున్ నెననన్ని యున్నవా
డను నుప్రసన్నహృదయ! తావకధ్యాన సంధానముఖ్యుల
కిలనేలగల్గ వేర్చు గాలభయము! సంవత్సరంవరల్ సమ
కూచివిజ్ఞాని గానొనర్చుమునన్న దీనపాల! సకలసద్గుణ
రత్న భూషణమదీయ! స్వయములబాప బ్రోచుట కీమెగల
వు || శ్లోకం || ౭

సీ! నిత్యసత్యమృత నిఖిలకోకాద్యక్ష ద్విర్ద్విపహర్యక్షనిపు
లనక్ష! సకలసజ్జనవర్తి సాంద్రపాండురకీర్తి కలుషసరీర్యవ
గరుడమూర్తి! విలసద్దయాపాత్ర విబుధారిగణజైత్రయను
పమశుభ గాత్రమున చరిత్ర! వాసవాద్యభలగీర్వాణసంపూజ

తా' వక సంయమిస్తుత పదపరోజ । కమలసఖతేజసేవక క
ల్పభూజ । శ్లోత ॥ ౨

సీ॥ ఘనభక్తిదావకాచనసేయుటేగదా కపివర్యకరము
లుగలఫలంబు । యనుచినంబునునిన్ను గొనియాడుటేగ
దా గంధవాహజజ్జహ్వగలఫలంబు । భవదంఘ్రియుగళికి
న్యృణమిల్లుటేగదా కవిమతిశీఘ్రంబుగలఫలంబు । కరమొ
ప్పనీకథల్ విగచించుటేగదా కసితాచమత్కృతిగలఫలం
బు । చెలగిమిముసంతతిమునువీక్షించుటగయ । కవకవగ
ళిగనయనముల్లలఫలంబు ॥ శ్లో ॥ -

సీ॥ పవనానతనయన పవనామనినుగదా నెరసమ్మితినిను
హరిష్ఠవెలయ । యనుచూనమెలనే నినునూనజాలని నని
చేరిలివ్వనోయననదేమి । సందిచందాన నై వారంబుదగి కీ
య గాయకుగతిబాడగగుణమీర । ననుగృతార్థునిజేసినా
పేదపల్కులు చెవినిశిఖోప్రముచెనటివనక । సదయనిన్నా

శ్రయించియాపదలబాదల । నగనెనగధీరసురలువానరకులీ
న । శ్లోత । ౧౦

సీ । నీచరిత్రంబులన్నియువితలేగదా లంకాపురంబునిశ్శం
కవృత్తి । దహనునకర్పించినశముఖపుష్కడో యక్షునిబరి
మార్చితాగ్రహమున । సంజీవనాషడ శైలంబుదుగము
గా దెచ్చితివేలికమెచ్చుబడయ । ప్రవిదానముఁధరాధ
రంబులచేత బరిమార్చితివిదైత్యబలమునల్ల । సిట్టియద్భు
తశాస్త్రంబులెన్నిగలవై । తరుచరాకృతిఁగుజగత్కర్తవీ
వె ॥ శ్లోత । ౧౧

సీ । సకలవిద్యాపటిష్ఠతవిరామహుకంటె ఘనకౌద్రమున
సీలకంఠకంటె । వినుతవాక్చాతుర్యమునమరుద్గుళకంటె
సతిధైర్యవిస్ఫూర్తినదిగకంటె గాంభీర్యవైఖరిస్థలశాంబుని
ధికంటెనుస్థిరత్వాంతిచేతోడికంటె । ననుపమాననదాన్యత
నుగుబేరునికంటె ధర్మవద్ధతిదండధరునికంటె । నధికుడవ
ఖండశుభదుష్టపై ననిన్ను । గుటిచి మ్రొక్కెదబోవుముపర

మక్తవను । శ్లోత । ౧౨

సీ॥ ఫలమును శేముషినలన బాల్వమువగుడు మహిరునినా
కటన్సింగినావు దశరథనున కార్యవశుడవై యవలీలదవ్వ
గునననధిదాటినావు ద్వేషణనగరప్రవిష్టుడవైరినా । వరిపు
త్రికాక్షేమమరిసినావు । ద్వార్తలను దెల్పితరణికులేతుని ।
హ్లోరాదకినిబురికొల్పినావు । మించిదశముఖుననిమిద్యంపిం
చినావు త్రిజగదభిమతచరితనివైలియ దరమే । శ్లోత । ౧౩
సీ॥ బహువిధవటనావ్రవర్తనాసక్తుడై । శైశవంబున బాల
నంచరించు । నిండుయన్వనమందునీలైన బవరాండ్రానెమకి
మస్తూకీతి భ్రమసితిగుగువార్ధికంబున పుత్రివసుగేహదా
రాదాకాసక్తిజెందునహర్నిశంబు । నీమూడవస్థలం దెలమివ
ర్తిలినకుం । డెరుగ నేరమిమ్మునెట్టులైన నన్ను కృపజూచిమీ
పాదనలినభక్తి । గలుగ జేయుము మనివేరె తలపవలదు ।
శ్లోత ॥ ౧౪

సీ॥ సామాన్యుడవెవరోచన కృపాలబ్ధనామస్త శాస్త్రామ్నా

యమానితుడవు భావికాలాః బుజ భవుః పథ్యాశ్చ వివ్యాధ్య
ప్రహృథవిహారమతివి । నిష్కళంకబ్రహ్మసిష్టాగరిష్ఠుండవస
దృశబ్రహ్మచర్యవశుడవు శృధివిరామునికీర్తి విలసిల్లు పర్యం
తమునుదృఢంబుగనుండువుణ్యమూర్తి । ఐఖిలనుశుడవు
శ్యాదయాహ్వయుడవు । సస్యసంకల్పిడవు దయాస్పదుడ
వరయ । శ్లోత । ౧౫

సీ । ప్రణతింపవనుబోటివతితునకలవియోయలవిగాదుగణిం
పనలువత్తై న । తావకబాహుప్రతాపంబుసాంపరాయికము
నరాక్షసప్రకరమెల్ల । భయమందనీవు సిర్భయుడవై మొసి
యుగతత్రాలచేతమకాలుపురికి । ననిచిమహాపరమునదేలి
రఘువీరుపదసరోజములు సదృశ్చిగొలచినిలచి తలచినవా
రికివలనుగాను । కలుములొనగుచు వెలసిన ఘనుడవివి ।
శ్లోత । ౧౬

సీ । నిన్నొక్కరునిభక్తి నరనమ్మిగొలిచితిన్నీ నల్లసుఖనందు

నిశ్చయముగ । నీకెడండ మొన దునీపూజాగొనరింతు నీచేత
 మత్కామ్యనికరమబ్బు । నీగృహదృష్టికిన్నె నెబాతుడనై
 తి నినుగూర్చికై వార మొనర జేతు । నీకథల్ రచియింతునీ
 యభిసానా మృతముగోలుదున్నిరంతరమునుగుణ । జా
 లనుతశీలకరుణాలవాలజాలి మేలమూలీలనన్నలజాలిమా
 లి ॥ శ్లోక ॥ ౧౭

సీ! నిలనదు పేక్షనావలస నేరమిగల్గినను తమింపుముసద్భు
 ణావయోధి । తనపూర్వభవకృతీకునపుణ్య కల్పిషంబులజి
 క్కె- వ ర్తిల్లుబురుషుడెపుడు । యధిపండనానొప్పనధముని
 గాజేతు నదియేగారణమునుమ్మరయభువిని । ననుభవింప
 కదీరదాద్యులకై నదుః ఖామోదనిచహంబుక్రమముగాను
 గాననేనెంతవాషణోగంధవహజ । మదఘపాశంబుఖండిం
 చిమచుపుమయ్య ॥ శ్లోక ॥ ౧౮

సీ! ఒకమాటునుతియించినోహోయంచు మాటాడనేమం

మనీవాడగాన । కరుణాంబునిధివనుబిరుదు దక్కున జేసి
 కొందువాలేక నేకుమరిననుచు । దలచితిమ్రాగాక్షులనుప్రే
 ల్నిశించి బడలితిమ్రామునిప్రవరవిమతి । రవమునవినరా
 దొరాజనమోగాక వీనితో నేమనిమానినా వై । మేరువను
 ధీరయారీతినూరకుండు । టేమియాశ్చగ్యమయ్యనిన్నె వ్వడ
 రుగు । శ్మశ్రు ॥ ౧౯

సీ॥ పుట్టినప్పటినుండిబుణ్యంబెరుంగక వృజినావృశుండనై
 విషయనమితి । దవిలిమూఱుత తారతమ్యపరిజ్ఞాన హీనుం
 డనై సదాహీనమాన । వాళిసాంగత్యమంచరసిమత్తునిభం
 గి దిరిగివదంపసిధీరసేన । వలనవీవై ధక్తిగలిగెధన్యుడనై
 తి నేమిచేసివనునా కేమిభయము । వరదముండటివనులెల్ల
 చలదుదలపనినున్నరించిసగలుగ దెనిత్యనుభము ॥ శ్మశ్రు ॥ ౨౦
 సీ॥ వాలమల్లార్చినవ్వసుధ చక్రమురీతి గిరగిరదికుగ దెవెరపు
 జెంది । కదసిసారంభివై కదనంబులొనిల్వ బగతురగుండియ

ల్యగులుటగుచే । యట్టహాసమునేయనవనీధరానభు ల్దట్టం
 బుగాఁబ్రతిధ్వనులనీవే । నీగరాద్రమచేత వెనఁజూచినం
 తెలో కమలాపుడదరిపి శుడుగాడె । యహనాతానక
 విక్రమంబభిమతంప । గలరెదై త్యాశిశంకర జలదభవులు
 శ్రుతి ॥ ౨౦

సీ॥ నిండుపున్నమనాటినిరజారినిగేరు మోముపైచిరున్వపు
 మొలకలెత్త । వనరుహావత్రెంబులనుగేలిసేయుచం దాన
 నేగ్రిన్ద్యయిదనరుచుండ । స్వర్ణచేలంబునజ్జ్వలభుజంబుల వ
 లెవఁజూచుయలుగాజెలగుచుండ । శాంతరసంబొల్కన
 కలవిభూషణ భూషివైనదుటోర్ధ్వపుండ్రమమర । నుప్ర
 సన్నుడవై మునిస్తుతిమదీప్తి । తములొనంగుమువేవేగదయ
 దలిర్చు । శ్రుతి ॥ ౨౧

సీ॥ ధరణీతమాజహ్మశ్కమలశోకాంధ కారమునూన్పబు
 ట్టనరవివినీవే । పరి క్షిముఖోద్వాసపాదపంబులగూల్చ జన

నమొందినవృథంబనుడవీవె । లంకాపురింబు గల్పగనమం
 ధరలోన వాలమూనినమహీకీలీవీవె । మాంసాశనోదధిన్న
 ధియింపతనుధారి వై నయానుసమగదరాన్నివీవె । ప్లవగ
 మాతృడవై జగత్పతివిడలియ । బోలనేర్తురెనీసాటివాలి
 గీలి । శ్లోక । - ౨౩

సీ । శుభతరనిరగాత్రినూరినంస్తుతిపాత్ర కరుణాలవాలభ
 క్తానుకూల । వైరిభూభుద్వ్యాతవాసవాయుధనాదు మన
 విసత్కృపతోడవినుమునేడు । లేకమైనను నేర్పులేహీనతి
 నొందు నాకవిశ్వముమిందినీకలమున । విలసిల్లునెట్లన్నని
 మలబుద్ధియొకండు చర్మరూపములెగచాటఁబెట్టిచిత్త్రధం
 గినినాపింపజెలగియూడు । జననమూహంబునంతోషజలధి
 మునుగ । శ్లోక । - ౨౪

సీ । అజముఖామరనునీ నిజకృపామహిమచే । గలుగఁదెల్పి
 నుఖంబలఘువుగను । నాకునీపాదార్చనమెనువతమునదా ।

మానిమానసపద్మమత్తమధువ । నిమవిగానుఖముగానను
 వ్రభంజనపుత్ర । తల్లిదగ్గడియు గురువు దలపనీవె । నిఖిల
 జగద్వర్ణనీయశీలమదీయ । దుష్కృతవ్రాతంబు దునుమవే
 ల । దీనపోషణచణనిన్నమానకాల । చనపునాయెడబెనచి
 వార్షమున బోవు ॥ శ్లోక ॥ ౨౫

సీ॥ కేసరినిని గాని గీతకంపగానొల్ల । బ్రవగాధిపుని గాని
 బ్రస్తుతింప । నెలలపుత్రునిగాని విమతిలకగానొల్ల । యక్ష
 యద్యుగానియభిమతింప । పరిశివాళజగాని బ్రణుతింప
 గానొల్ల । బ్రహ్మచర్యనిగానిభజనసేయ । మారుతినేగాని
 మదినిల్పగానొల్ల । నాంజనేయునిగాని యనుసరింప । నను
 చునినుగూర్చి వేడెడవనుపువయ్య । ఓతిసుతాంతకదినరా
 బదిన్య లేజ ॥ శ్లోక ॥ ౨౬

సీ॥ దండగబువైరి వేడెడకంఠీరవా । వందసంబమరాఘ
 వర్ణనీయ । జోహారు వినుత స్వబాహుబలాటోప । సాష్టాం

గ మఘవివాళనచరిత్ర । మ్రోక్కలు సుజననమూసాహ
 వణ నమ । స్కారమఖండ మఖివపూర్ణ । ప్రణమిల్లితివి
 మునిప్రవరపూజిత దేవ । యంఘులకెఱిగితి హరివరేణ్య
 గైకొనుము వీనిధక్త సంఘాతి శుభద । నామనినుచమ్మివా
 డ నాకేరికొదున । శ్లో॥ ౨?

సీ । జయత్యసంకల్ప జయధక్త జయకల్ప । జయసద్యశ్చ స్వాం
 ద్ర జయకపీంద్ర । జయమునిస్తుతి పాత్రజయమేనునిధగా
 త్ర । జయబుధాత్మచివేక జయచుచోత్క । జయకిల్బిషవి
 రామజయరిపునబభీరు । జయరుగావివిహార జయయుదా
 ర । జయశృషభ్యజపుతి జయచికాచకజైత్ర । జయజగ
 త్రయచంక్య జయసుపూజ్య జయశుభానహకాశ్యణ చరితి
 భరిత । జయశుభ ప్రదనకలరుక్మయవిహార ॥ శ్లో॥ ౩
 సీ । జనకులవరగోత్రజనితుడౌ నామిన్ల నారాయణాఖ్యస
 న్మాన్యచరితుడవఘభవన్నహాత్మ్య యువీనవద్యనక్షత్రయా

10589

